

॥ अंतरी पेटवू ज्ञानज्योत ॥

उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव

तृतीय वर्ष कला अभ्यासक्रम

**नाट्यशास्त्र
सामान्य (G-3)**

(२००९ जून पासून)

अभ्यासक्रम

तृतीय वर्ष कला

नाट्यशास्त्र (G-३)

सदर अभ्यासक्रमाचा उद्देश नाट्यशिक्षण सर्व सामान्य विद्यार्थ्यांपर्यंत पोहोचविणे हे आहे. तृतीय वर्ष नाट्यशास्त्र हा विषय सामान्य स्तरावर शिकवतांना त्यात नाट्यकलेच्या सर्व आशय विषयांचा ढोबळमानाने अभ्यास यात आखलेला असून, सैध्दांतिक अभ्यासक्रमाबरोबर प्रात्यक्षिकावर सारखाच भर देण्यात आलेला आहे.

सदर अभ्यासक्रम एकुण १०० गुणांचा असून त्यात सैध्दांतिक भागासाठी १० गुण अंतर्गत, ४० गुण बहिस्थसाठी आहेत. आणि प्रात्यक्षिकासाठी १० गुण अंतर्गत व ४० गुण बहिस्थासाठी असतील. सदर अभ्यासक्रम पूर्ण करण्यासाठी प्रत्येकी ९० तासिका अपेक्षित आहेत.

सैध्दांतिक विभाग -

- १) मराठी रंगभूमीचा इतिहास १९६० ते २०००
- २) साहित्यमुल्य व सादरीकरण मूल्यांच्या दृष्टीकोनातून नाटकांचा अभ्यास
  - अ) हॅम्लेट - विल्यम शेक्सपियर
  - ब) आरण्यक - रत्नाकर मतकरी
  - क) रक्तबीज - शंकर शेष
- ३) लोककलांचा अभ्यास
  - अ) रामलीला
  - ब) रासलीला
  - क) जत्रा

- ४) अभिनय
- अ) वास्तववादी अभिनय
- ब) सुचक अभिनय
- क) मूक अभिनय
- ५) रंगमंचावरील हालचाली
- अ) व्यक्तिगत व समुह हालचाली
- ब) मुद्राभिनय (वास्तववादी - प्रतिवास्तववादी)
- ६) मराठी रंगभूमीवरील नेपथ्याचा इतिहास
- ७) दिग्दर्शकाच्या दिग्दर्शन कार्यातील सर्जनशील आणि असर्जनशील कार्याचा अभ्यास

प्रात्यक्षिके -

- १) हॅम्लेट नाटकाची नेपथ्यरचना
- २) रामलिलेतील एका पात्राचे सादरीकरण
- ३) मूकाभिनयाचे सादरीकरण
- ४) नेपथ्यासाठी प्राथमिक स्तरावरील आवश्यक असणाऱ्या वस्तुंची सचित्र माहिती
- ५) एकांकिका निर्मिती प्रक्रियेचा सविस्तर अहवाल

प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
तृतीय वर्ष कला
नाट्यशास्त्र - सामान्य (G - ३)

वेळ - २ तास

एकुण गुण - ४०

(सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.)

प्रश्न १.	दिर्घोत्तरी प्रश्न किंवा दिर्घोत्तरी प्रश्न	१० गुण
प्रश्न २.	लघुत्तरी प्रश्न (३ पैकी २ प्रश्नांची उत्तरे अपेक्षित)	१० गुण
प्रश्न ३.	टीपा द्या (३ पैकी २ टीपा अपेक्षित)	१० गुण
प्रश्न ४.	थोडक्यात उत्तरे द्या (७ पैकी ५ प्रश्नांची तीन ते चार वाक्यात उत्तरे लिहिणे अपेक्षित)	१० गुण

समकक्ष विषय सूची

जुना अभ्यासक्रम	नवा अभ्यासक्रम
नाट्यशास्त्र सामान्य (G-३)	नाट्यशास्त्र - सामान्य (G-३)

संदर्भ - ग्रंथ

अ.क्र.	ग्रंथ	लेखक
१	मराठी रंगभूमीचा इतिहास	श्री. ना. बनहट्टी
२	भरतमूर्तीचे नाट्यशास्त्र	गोदावरी केतकर
३	नाटकातील मिथक	राजू नाईक
४	नाट्यनिर्मिती	यशवंत केळकर
५	लोकधर्मी महाराष्ट्र	हिरामण लांजे
६	नाटकिय वेध	वि. भा. देशपांडे
७	मराठी नाट्यसृष्टी	कुलकर्णी गो. म.
८	शेक्सपियरची शोकनाटके	देशपांडे परशुराम
९	लोकरंगभूमी	प्रभाकर मांडे
१०	मराठी नाट्यकोश	वि. भा. देशपांडे

सही/-

प्रा. सी. एन. पाटील

अध्यक्ष, ललीत कला अभ्यास
मंडळ